

पोखरा महानगरपालिका

स्थानीय राजपत्र

वर्ष २, पोखरा खण्ड ३२, प्रमाणित मिति २०७५/११/१०

भाग १

पोखरा महानगरपालिका

पूर्वाधार विकास व्यवस्थापन ऐन - २०७५

पोखरा महानगरपालिका पूर्वाधार विकासलाई व्यवस्थापन गर्न बनेको ऐन - २०७५

प्रस्तावना: पोखरा महानगर क्षेत्रभित्र सन्तुलित, बातावरण मैत्री, गुणस्तरीय तथा दिगोरूपमा पूर्वाधार संरचनाको विकास गर्न; विकासका पूर्वाधारको निर्माण, सञ्चालन तथा व्यवस्थापनको प्रकृत्यामा सार्वजनिक निजी साझेदारी र स्थानीय जनसहभागिता अभिवृद्धि गर्दै संघ, प्रदेश र विकास साझेदार संघसंस्था तथा निकाय समेतको सहकार्य र साझेदारिमा भौतिक पूर्वाधारको विकास र बिस्तार मार्फत आर्थिक विकास र सम्बृद्धि सुनिश्चित गर्न; नागरिकले तिरेको करको समुचित उपयोग गर्दै समग्र विकास व्यवस्थापनको कार्यलाई प्रभावकारी तुल्याइ गुणस्तरीय र दिगो पूर्वाधार सेवा मार्फत नागरिकलाई स्थानिय सरकारको अनुभूती दिलाउदै लोकतन्त्रका लाभहरुको बितरण गर्नकोलागि आवश्यक कानूनी व्यवस्था गर्न वाञ्छनीय भएकोले, नेपालको संविधानको धारा ५७ र २२६ तथा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा १०२ (१) बमोजिम पोखरा महानगरपालिकाको नगरसभाले यो ऐन बनाएको छ ।

परिच्छेद-१

प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ: (१) यस ऐनको नाम : “ पोखरा महानगरपालिका पूर्वाधार व्यवस्थापन ऐन, २०७५” रहेको छ ।

(२) यो ऐन तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

२. परिभाषा: विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा –

(क) “प्रमुख” भन्नाले महानगरपालिकाको प्रमुखलाई सम्झनु पर्छ ।

(ख) “उपप्रमुख” भन्नाले महानगरपालिकाको उप प्रमुखलाई सम्झनु पर्छ ।

(ग) “महानगरपालिका” भन्नाले संविधान बमोजिम स्थापना भएको पोखरा महानगरपालिकालाई सम्झनु पर्छ ।

(घ) “कार्यपालिका” भन्नाले महानगरपालिकाको कार्यपालिकालाई सम्झनुपर्छ ।

(ङ) “सभा” भन्नाले पोखरा महानगरको नगरसभालाई सम्झनु पर्छ ।

(च) “पूर्वाधार” भन्नाले यस ऐनमा अनुसूची मा उल्लेख भए बमोजिमका बिषयसँग सम्बन्धित भौतिक पूर्वाधारलाई सम्झनु पर्दछ ।

- (छ) "जलश्रोत" भन्नाले महानगरपालिका क्षेत्र भित्रको भू-सतहमा वा भूमिगत वा अन्य जुनसुकै अवस्थामा रहेको पानी सम्झनुपर्छ ।
- (ज) "तोकिएको वा तोकिए बमोजिम" भन्नाले यस ऐन बमोजिम बनेको नियमावलीमा तोकिएको वा तोकिए बमोजिम सम्झनु पर्छ ।
- (झ) "उपभोक्ता संस्था" भन्नाले पूर्वाधार सेवाबाट लाभ प्राप्त गर्ने समूह वा सामुदायिक संस्थालाई सम्झनु पर्दछ ।
- (ञ) "अमानत" भन्नाले ठेक्कामा नलगाई स्थानीय सरकार आफैँले सिधै सम्पन्न गर्ने विकास निर्माण कार्य वा सेवा सम्बन्धी कार्य सम्झनु पर्छ ।
- (ट) "स्थानीय पूर्वाधार " भन्नाले स्थानीय स्तरमा संचालन गरिने पूर्वाधार विकास निर्माण एवं संचालन र मर्मत सम्बन्धी योजना , आयोजना , परियोजना तथा कार्यक्रमलाई जनाउछ ।
- (ठ) "स्थानीय यातायात" भन्नाले स्थानीय स्तरका शहरी सडक, ग्रामिण सडक, हेलिप्याड, झोलुंगे पुल, मोटेरेबल पुल, आकाशे पुल, पैदल पुल, कल्बर्ट , केवलकार, आदि पर्दछन् ।
- (ड) "सिचाई तथा नदि नियन्त्रण " भन्नाले तोकिएको (हेक्टर) क्षेत्रमा सिचाई सुविधा पुर्याउने सिंचाई आयोजना , भूमिगत जल आयोजना र महानगर क्षेत्र भित्रका नदि , खोला, खोल्साहरु , ताल तलैया आदिको नियन्त्रण सम्बन्धी कार्यक्रमहरु पर्दछन् ।
- (ढ) "जलविद्युत तथा वैकल्पिक उर्जा" भन्नाले तोकिएको क्षमता सम्मका जलविद्युतको उत्पादन तथा वितरण र वैकल्पिक उर्जा सम्बन्धी आयोजनाहरु पर्दछन् ।
- (ण) "खानेपानी , ढल निकास तथा सरसफाई "भन्नाले महानगर स्तरमा संचालन गरिने खानेपानी आयोजनाहरु , ढल निकास र व्यक्तिगत , घरायसी तथा सामुदायिक सरसफाई, फोहोरमैला व्यवस्थापन एवं वातावरणको सुधार सम्बन्धी कार्यक्रमहरु पर्छन ।
- (त) "आवास , भवन तथा शहरी विकास" भन्नाले महानगरभित्र गरिने वस्ती विकास, व्यक्तिगत, सामुदायिक तथा संस्थागत भवन निर्माण र शहरी विकास सम्बन्धी कार्यक्रम पर्छन ।
- (थ) "सामाजिक पूर्वाधार" भन्नाले महानगर स्तरका सामुदायिक र सार्वजनिक भवन (सरकारी कार्यालय, स्वास्थ्य, शिक्षा, सामुदायिक, मनोरंजन , पुरातात्विक , सांस्कृतिक , धार्मिक, आदि) निर्माण, संचालन एवं मर्मत तथा सम्भार सम्बन्धी कार्यक्रम पर्दछन् ।

परिच्छेद २

स्थानीय यातायात

३. **महानगर स्तरीय यातायात गुरुयोजना:** (१) महानगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्र भित्र यातायात व्यवस्थापनको लागि महानगर स्तरीय यातायात गुरुयोजना वा एकिकृत विकास योजना तयार गर्नेछ ।
४. **स्थानीय सडकहरूको बर्गीकरण :** (१) महानगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्र भित्र सडक बिस्तार गरी यातायात सुविधा उपलब्ध गराउनका लागि आवश्यकता अनुसार मापदण्ड बनाई सडकहरूको बर्गीकरण र बृहत्तर सडक सञ्जाल गर्न महानगर स्तरीय यातायात गुरुयोजना वा एकिकृत विकास योजना तयार गर्नेछ । महानगरपालिकाले सडकको बर्गीकरण तोकिए बमोजिमको हुनेछ ।
५. **मापदण्ड निर्धारण गर्ने :** (१) महानगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्र भित्र निर्माण हुने सडकहरूमा यातायात सुविधा सञ्चालनको मापदण्ड तोक्न सक्ने छ ।
(२) महानगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्र भित्र भएका सडकले वहन गर्न सक्ने वजन र आकारको हद तोकी त्यस्ता सडकमा त्यसरी तोकिएको हद भन्दा बढीको सवारी चलाउन नपाउने गरी निषेध गर्न सक्नेछ ।
६. **सडकको आवागमनमा बाधा पुर्याउने नहुने:** (१) कसैले सार्वजनिक सडक, पैदल मार्ग वा सडकको क्षेत्राधिकार भित्र कुनै माल वस्तु छोडेको, राखेको वा फालेको कारणबाट त्यस्तो सडकको आवागमनलाई कुनै किसिमले बाधा पुर्याउन पाइनेछैन ।
७. **झोलुंगे पुल , सडक पुल , केवल कार, साइकल लेन, पद मार्ग जस्ता पूर्वाधार निर्माण गरि स्थानीय यातायातलाई सहज र सर्वसुलभ बनाईनेछ।**
८. **शहरी यातायात लाई स्मार्ट सिटीको अवधारणा अनुरूप विकास गर्नको लागि वृहत शहरी यातायात व्यवस्थापन प्रणाली (Mass Transportation)को विकास गरिनेछ ।**
८. **सडकहरूको लगतकट्टा :** (१) महानगरपालिका क्षेत्रभित्र रहेका सबै सडकहरूको लगतकट्टा गरि महानगरको स्वामित्वमा ल्याइनेछ ।
१०. यस ऐनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि संघीय स्तर तथा प्रादेशिक स्तरका सडकहरू तत् तत् निकायले मापदण्ड तोके अनुसार हुनेछन् ।

परिच्छेद ३

सिचाई तथा नदि नियन्त्रण

(११) यस अन्तर्गत तोकिएको हेक्टर क्षेत्रमा सिचाई सुविधा पुर्याउने सिंचाई आयोजना , भूमिगत जल आयोजना र महानगर क्षेत्र भित्रका नदि , खोला, खोल्साहरु , आदिको नियन्त्रण सम्बन्धी कार्यक्रमहरु पर्दछन् । महानगरपालिकाले सिंचाई तथा नदि नियन्त्रण को हकमा तोकिए बमोजिमको हुनेछ ।

परिच्छेद ४

जलविद्युत तथा वैकल्पिक उर्जा

(१२) यस अन्तर्गत तोकिएका क्षमाता सम्मका जलविद्युतको उत्पादन तथा वितरण र वैकल्पिक उर्जा सम्बन्धी आयोजनाहरु पर्दछन् । महानगरपालिकाले जलविद्युत तथा वैकल्पिक उर्जाको हकमा तोकिए बमोजिमको हुनेछ ।

परिच्छेद ५

खानेपानी , ढल निकास तथा सरसफाई

(१३) यस अन्तर्गत महानगर स्तरमा संचालन गरिने खानेपानी आयोजनाहरु , ढल निकास र व्यक्तिगत , घरायसी तथा सामुदायिक सरसफाई, फोहोरमैला व्यवस्थापन एवं वातावरणको सुधार सम्बन्धी कार्यक्रमहरु पर्छन् । महानगरपालिकाले खानेपानी , ढल निकास तथा सरसफाईको हकमा तोकिए बमोजिमको हुनेछ ।

परिच्छेद ६

सामाजिक पूर्वाधार

(१४) यस अन्तर्गत महानगर स्तरका सामुदायिक र सार्वजनिक भवन (सरकारी कार्यालय, स्वास्थ्य, शिक्षा, सामुदायिक, मनोरंजन , पुरातात्विक , सांस्कृतिक , धार्मिक, आदि) निर्माण, संचालन एवं मर्मत तथा सम्भार सम्बन्धी कार्यक्रम पर्दछन् । महानगरपालिकाले सामाजिक पूर्वाधारको हकमा तोकिए बमोजिमको हुनेछ ।

परिच्छेद ७

आवास , भवन तथा शहरी विकास

(१५) यस अन्तर्गत महानगरभित्र गरिने वस्ती विकास, व्यक्तिगत, सामुदायिक तथा संस्थागत भवन निर्माण र शहरी विकास सम्बन्धी कार्यक्रम पर्छन् । महानगरपालिकाले आवास , भवन तथा शहरी विकासको हकमा तोकिए बमोजिमको हुनेछ ।

परिच्छेद ८

पूर्वाधार आयोजना तर्जुमा

१६. स्थानीय स्तरमा पूर्वाधार निर्माण, सञ्चालन र मर्मत सम्बन्धी योजना, आयोजना, परियोजना तथा कार्यक्रमहरूको विकासका लागि योजना तर्जुमा गरी नगर सभाबाट पारित गर्नु पर्नेछ ।
१७. पूर्वाधार योजना तर्जुमा क्रममा देहाय बमोजिमका कुराहरू उल्लेख गरी आयोजनाको विवरण तयार गर्नु पर्नेछ :

- (क) आयोजनाको लक्ष्य
- (ख) आयोजनाबाट फाईदा पाउने जनताको संख्या र फाईदाको किसिम,
- (ग) आयोजना सम्पन्न गर्दा लाग्न सक्ने खर्च र श्रोत
- (घ) आयोजनाको कार्यान्वयन विधि
- (ङ) स्थानीय स्तरबाट प्राप्त हुन सक्ने नगद, वस्तुगत श्रम र त्यस्तै अन्य योगदान, उठ्न सक्ने सेवा शुल्क वा मर्मत सम्भार खर्च
- (च) सञ्चालन तथा व्यवस्थापनका स्वरूप

१८. **लागत अनुमान तयार गर्नुपर्ने** : महानगरपालिकाले जुनसुकै सार्वजनिक निर्माण, मर्मत वा सुधार कार्यको लागि बजेट विनियोजन गर्नु पूर्व प्राविधिक अध्ययन सर्भेक्षण गराई लागत अनुमान तयार गर्नु पर्नेछ ।

परिच्छेद ९

पूर्वाधार आयोजना कार्यान्वयन

१९. **पूर्वाधार आयोजनाको कार्यान्वयन**: (१) उपभोक्ता समिति, निर्माण व्यवसायी वा संघ संस्था मार्फत हुनेछ । उपभोक्ता समितिको मार्फत गरिने कार्यहरूको हकमा महानगरपालिकाको उपभोक्ता समिती गठन, संचालन तथा व्यवस्थापन समबन्धी कार्यविधिमा तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(२) सम्पन्न योजनाहरूको हस्तान्तरण: आयोजनाहरू संचालन, व्यवस्थापन, संरक्षण, मर्मत संभारका लागि आवश्यकता अनुसार स्थानीय लाभग्राही समुदायलाई हस्तान्तरण गर्न सकिनेछ ।

(३) आयोजना निर्माणमा गुणस्तर सुनिश्चित गर्नको लागि निर्माण सामग्री परिक्षण प्रयोगशाला स्थापना गरि प्रयोगमा ल्याईनेछ ।

परिच्छेद १०

अनुगमन तथा मुल्यांकन

२०. **पूर्वाधार अनुगमन समितिको गठन :** महानगरपालिका क्षेत्र भित्र नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारको कार्यक्रम अन्तर्गत निर्माण हुने ठूला आयोजना तथा महानगरपालिकाको आफ्नै बजेटबाट निर्माण हुने पूर्वाधार निर्माण एवं मर्मत सम्भार कार्यहरू को गुणस्तर र समयवद्ध प्रगति अनुगमन गर्नका लागि अनुगमन तथा मुल्यांकन समिति तोकिए बमोजिम गठन हुनेछ ।

२१. **अनुगमन पश्चात निर्देशन दिन सक्ने :** (१) पूर्वाधार अनुगमन तथा मुल्यांकन समितिले निर्माण वा मर्मत कार्य गर्ने निकाय बाट सो कार्यको प्रस्तावित गुणस्तर र समयवद्ध प्रगति तालिका प्राप्त गरि सो बमोजिम अनुगमन गरेर निर्माण व्यवसायीलाई आवश्यक निर्देशन दिन सक्नेछ ।

(२) केन्द्र र प्रदेश स्तरीय पूर्वाधार आयोजनाहरूको निर्माण र सञ्चालनको अवस्थाबारे सुझाव र सिफारिश गर्ने दायित्व समितिको हुनेछ ।

२२. आयोजनाको कार्यन्वयनमा समय, गुणस्तर, लागत र परिमाण सुनिश्चिताको लागि आवश्यकता अनुसार तेश्रो पक्ष अनुगमन तथा मुल्यांकन (Third Party Monitoring and Evaluation) र प्राविधिक परिक्षण (Technical Audit)

२३. अनुगमन समिति सम्बन्धि अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद ११

मर्मत सम्भार कोष

२४. **पूर्वाधार मर्मत संभार कोष:** (१) महानगरपालिका भित्र रहेका नगर स्तरीय वा केन्द्र / प्रदेश स्तरीय पूर्वाधारहरूको नियमित तथा आवश्यकता अनुसारको मर्मत संभार गर्नको लागि पूर्वाधार मर्मत कोषको स्थापना गरिनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम स्थापना भएको कोषमा पूर्वाधार संरचना सडक, खानेपानी इत्यादिबाट प्राप्त रोयल्टि रकम तोकिए बमोजिमको दाखिला गरिनेछ ।

(३) कोष संचालन र संचालन समिति : पूर्वाधार संरचनाहरूको मर्मत तथा पुनर्स्थापनाको लागि महानगर स्तरमा मर्मत संभार कोष स्थापना गरिनेछ र सो कोष को संचालन तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद १२

सार्वजनिक निजी साझेदारीमा पूर्वाधार संरचनाको निर्माण तथा सञ्चालन

२५. सार्वजनिक निजी साझेदारीमा पूर्वाधारको विकास गर्न सक्ने : यस ऐन बमोजिम कुनै व्यक्ति, निर्माण व्यवसायी, संस्था वा कम्पनी संग महानगरपालिकाले पूर्वाधारहरूको निर्माण, सञ्चालन तथा व्यवस्थापनमा साझेदारी गर्न सक्नेछ । महानगरपालिकाले सार्वजनिक निजी साझेदारीमा पूर्वाधारको कार्य गर्दा तोकिए बमोजिमको प्रकृया अनुसार हुनेछ ।

परिच्छेद १२

विविध

२६. दातृ निकाय संगको समन्वयमा पूर्वाधार विकास : प्रचलित कानून बमोजिम हुनेगरि महानगरपालिकाले पूर्वाधार विकासका लागि दातृ निकाय संगको समन्वयमा कार्यक्रम संचालन गर्न सक्नेछ ।

२७. संघ र प्रदेश सरकार संगको सहकार्य र साझेदारीमा पूर्वाधार विकासका विभिन्न आयोजनाहरू संचालन गरिनेछ ।

२८. अन्तर स्थानीय तह समन्वय: महानगरपालिका सँग जोडिने एक भन्दा बढी स्थानीय तह समेट्ने वा सरोकार राख्ने पूर्वाधार निर्माण तथा मर्मत कार्यका लागि नगर कार्यपालिकाबाट अनुमोदन गराई गर्नु पर्नेछ ।

२९. प्रचलित कानून बमोजिम हुने: यस ऐनमा लेखिएको विषयमा यसै ऐन बमोजिम र अन्य विषयमा प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

३०. नियम बनाउन सक्ने: यस ऐनको उद्देश्य कार्यान्वयन गर्न कार्यपालिकाले आवश्यक नियम, निर्देशिका वा कार्यविधि बनाउन सक्नेछ ।

३१. बचाऊ : यस ऐन अन्तर्गत पर्ने प्रचलित नेपाल कानून बमोजिम यस अघि भएका कार्यहरू यसै ऐन बमोजिम भएको मानिनेछ ।

प्रमाणिकरण मिति : २०७५/११/१० गते

प्रकाशित मिति : २०७५/१२/१३ गते

आज्ञाले

शेषनारायण पौडेल

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत